

Deepfake: software személyiségi jogok megsértésére

Az utóbbi hetekben a *deepfake* a jelenlegi talán leggyesztőbb online gyakorlat megnevezésévé köznevesült. A köznyelvben deepfake-nek nevezzük azokat a videókat, amelyeken – a mesterséges intelligencia és a gépi tanulás segítségével – bizonyos eredeti tartalomrészek felülírásra kerülnek, így jellemzően az egyik szereplő arca helyére más személyé kerül.

Pár hete már az online médiumok fősodrában is úrrá lett a deepfake-ekkel kapcsolatos pánik, ami abból a nyilvánvaló meglátásból fakad, hogy ez a gyakorlatilag bárki számára elérhető eszköz lehetővé teszi, hogy bárki szereplőjévé váljon egy, a felhasználó választása szerinti videónak. Jól jellemzi a kockázatot, hogy az utóbbi időszakban ellepték az internetet a látszólag hírességek közreműködésével készült pornográf videók, azonban sokan spekulálnak akként is, hogy a deepfake egészen új fejezetet nyithat az utóbbi években a mainstream sajtó ingerküszöbét is elérő bosszúpornó hullámban. Egyelőre nehezen kivédhetően tűnik az, hogy valaki ennek az új eszköznek az áldozatává váljon, azonban érdemesnek tartjuk végiggondolni azt, hogy ilyen helyzetekben a jog milyen segítséget tud nyújtani a sérelmet szenvedett félnek. A sérelmes videók tartalmát és természetét pedig e cikk erejéig az olvasó fantáziájára bízunk.

Képmás védelme

A hatályos polgári törvénykönyvünkben nevesített személyiségi jogok egyike a képmáshoz fűződő jog. Ennek alapján bármely személy képmása csak akkor készíthető el, továbbá csak akkor használható fel, ha az adott személy ahhoz hozzájárult. Ez azt jelenti, hogy egyrészt már elkészíteni sem lehet valakinek a fényképét, ha ahhoz nem járult hozzá (ide nem értve természetesen a tömegfelvételeket, ahol a fénykép adott személyről nem mint egyénről, hanem mint egy tömeg részéről készül). Fontosabb a témánk szempontjából a felhasználáshoz való hozzájárulás joga. A gyakorlatban ennek az a folyamánya, hogy a nyilvánosságra hozatalhoz és minden egyéb felhasználási cselekményhez (véleményünk szerint egy deepfake videóba illesztés ebbe az utóbbi körbe tartozik) külön hozzájárulás szükséges.

Mivel kiemelt jogi érdekek tekinthető az, hogy a képmással kapcsolatos közvetlen jogsértés a lehető leghamarabb orvoslásra kerüljön, így a hatályos polgári perrendtartás megtartotta a korábbi jogszabály azon vonását, hogy kiemelten kezelendő személyiségi jogok között tartotta meg a képmáshoz (és az azzal azonosan kezelt hangfelvételhez) való jog érvényesítése iránti pert. Ez a pertípus lefolyásában és eljárási szabályaiban szinte teljes egészében megegyezik a sajtóhelyreigazítási perekkel. Így itt is első teendő, hogy a képmás készítőjét, illetve felhasználóját először fel kell szólítani arra, hogy hagyja abba a jogsértést, adjon megfelelő elégtételt (így például, hogy tegyen közzé saját költségén erre alkalmas nyilatkozatot), ezen túl pedig a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, illetve a jogsértéssel eredményének megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását is lehet illetve szükséges kérni (utóbbi esetkörök nyilvánvalóan nem értelmezhetőek azonosan minden esetben).

Kiemelt körültekintéssel szerkesztendő meg a felhívás, mivel ha annak bármely kötelező tartalmi eleme hiányzik, úgy a címzett visszautasíthatja a teljesítését. Erre a jogsértésről való tudomásszerzéstől számított 30 napon belül van lehetőség, aminek az elmulasztása nem menthető ki, azzal, hogy a képmás készítésétől vagy sérelmezett felhasználásától számított 3 hónapon túl e felhívásnak és így a kapcsolódó különleges pernek nincs helye. Amennyiben a felhívásban rögzített határidőn belül nem tesz eleget a

jogsértő a kötelezettségének, úgy a határidő utolsó napjától számított 15 napon belül van helye keresetindításnak (ami esetében a késelem már kimenthető). E perben viszonylag szűk körű kérelmekkel élhet a felperes, így a személyiségi jogok megsértésének jogkövetkezmenyei közül sem követelhető az esetlegesen elért vagyoni előny átengedése, vagy sérelemdíj. Ezt azt szolgálja, hogy a per a lehető leggyorsabban lezárható legyen, elkerülve a komplexebb vitát valamely követelés összecszerúségén.

Szem előtt tartva az ilyen típusú ügyek lezárultához kapcsolódó nyomós érdekeket a keresetlevélnek a perfelvételre alkalmas rendelkezésére állásától számított 15 napon belül kitűzésre kerül a tárgyalás, ami ugyan formálisan megoszlik perfelvételi és érdemi szakra (mint a hatályos polgári peres szabályok általános szabályaira), azonban főszabály szerint rögtön a perfelvételi szakot követően megtartásra kerül az érdemi szak tárgyalás. Korlátozottak továbbá a bizonyítási lehetőségek ebben a perben. Az ilyen eljárásban nem érvényesített (azaz kérelemként elő sem terjesztett, illetve érdemi határozattal el nem bíralt) igények külön, az általános szabályok szerinti eljárásokban érvényesíthetőek. Kiemelt problémát jelent ilyen perekben, hogy miként lehet perbe vonni a tényleges jogsértést elkövető személyt, mivel sok esetben nem megállapítható a jogsértést elkövető személy valós személyazonossága. Bár ebben körben bizonyos mértékig segítséget nyújthat a bírósági gyakorlat, ami például a közösségi oldalak profiljainak „tulajdonosai”-ra is telepít felelősséget személyiségi jogi sérelmek esetén, azonban érdemes tekintettel lenni arra, hogy kellő körültekintéssel a jogsértő személy a jog és a bíróságok hatókörén kívül marad.

A fenti perben nem érvényesíthető – az említett sérelemdíj, illetve a szerzett előnyök átengedése iránti igények mellett – a jóhírnévhez való jog, mint nevesített személyiségi jog, ami különösen attól védi meg a személyeket, hogy jóhírnevüket valótlan tények állításával vagy valós tények valótlan színben való feltüntetésével sértésék meg. Ez azonban nem kizárólagos, a jóhírnév sérelme más módon is bekövetkezhet, más magatartás esetén is megállapítható e sérelem, ami – nyilván a sérelmet szenvedő fél és a videó természetétől függően – könnyen értelmezhető lehet egy deepfake videó esetén is, anélkül, hogy bármilyen konkrét, szó szerinti értelemben vett tényállítás merülne fel.

Úgy véljük, hogy a deepfake egy nagyon is valós veszélyt jelent gyakorlatilag mindenkire, ami ártó szándék esetén igen súlyos sérelmeket tud okozni. Bár vannak próbálkozások az ilyen eljárással készült videók hatékony, szintén mesterséges intelligenciával való kiszűrésére, azonban jelenleg ezek gyerekcipőben járnak, így – legalább ameddig a probléma nem oldja meg önmagát – szükségesnek látjuk, hogy minden lehetséges eszköz rendelkezésre álljon a sérelem orvoslására.